

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä (YSAO) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta. YSAO pitää esityksen tavoitteita osin kannatettavina, mutta esittää kriittisiä huomioita useista esityksen yksityiskohdista – erityisesti sen vaikutuksista alueelliseen elinvoimaan, koulutuksen saavutettavuuteen ja koulutuksen järjestäjien asemaan.

Lausunnon keskeinen sisältö

Esitys vaarantaa osaavan työvoiman saatavuuden erityisesti alueilla, joilla väestö vähenee ja työvoimapula on jo nyt merkittävä. Maksullisuuden käyttöönotto ja valtionosuusrahoituksen poistaminen EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta ilman nimenomaista siirtymäsäännöstä tai taloudellista kompensaatiota heikentää mahdollisuuksia kouluttaa ja rekrytoida kansainvälisiä osaajia. Tämä kaventaa koulutustarjontaa ja vaikeuttaa yritysten sekä julkisen sektorin työvoiman saatavuutta. Samalla esitys voi lisätä alueellista eriarvoisuutta ja keskittää koulutusmahdollisuuksia entisestään suurille kaupunkiseuduille, mikä pahentaa osaajapulaa väestötappioalueilla.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on keskeinen rooli alueellisen osaamisen ja työvoiman saatavuuden turvaajina. Koulutuksen tavoitteena ei ole kerätä maksavia opiskelijoita rahoituksen vuoksi, vaan tuottaa osaavaa työvoimaa alueen elinkeinoelämän ja yhteiskunnan tarpeisiin. Esitys ei tunnista riittävästi tätä koulutuksen järjestäjien perustehtävää.

Erityisen ongelmallista on siirtymäajan puuttuminen itse lakitekstistä. Taustamuistiossa viitataan siihen, että maksut koskevat uusia opiskelijoita 1.8.2026 alkaen, mutta varsinaisessa lakiesityksessä ei ole erillistä siirtymäsäännöstä. Tämä voi aiheuttaa epävarmuutta koulutuksen järjestäjille ja

opiskelijoille – erityisesti tilanteissa, joissa opiskelijan oleskeluluvan tai muun statuksen muutos tapahtuu kesken opintojen.

Esityksen taustatekstin mukaan maksullisuuden myötä valtionosuusrahoitus kohdistuu jatkossa entistä paremmin Suomessa vakituisesti asuvaan väestöön. Tämä merkinnee käytännössä sitä, että rahoitusta vähennetään niiltä koulutuksen järjestäjiltä, jotka ovat aiemmin lain mukaisesti kouluttaneet EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevia opiskelijoita. Kyseessä on epäsuora mutta tosiasiallinen koulutusleikkaus, joka kohdistuu juuri niihin toimijoihin, jotka ovat edistäneet kansainvälistä koulutusta ja vastanneet osaajapulaan valtakunnallisten tavoitteiden mukaisesti. Vaikka esityksen tavoitteena on osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen, sen vaikutukset voivat olla päinvastaisia – erityisesti vähenevän työikäisen väestön alueilla. Väestötappioalueet uhkaavat jäädä ilman mahdollisuutta koulutusperusteiseen kansainväliseen rekrytointiin, mikä pahentaa osaajapulaa ja lisää alueellista epätasa-arvoa.

Esityksen ansiona voidaan pitää tiedonvaihto-oikeuksien selkeyttämistä ja tilauskoulutuksen valvonnan kehittämistä. Nämä muutokset ovat perusteltuja, mutta eivät riitä kompensoimaan esityksen muita vaikutuksia, jotka voivat kaventaa koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja heikentää alueellista elinvoimaa.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Esityksessä on kannatettavaa, että tilauskoulutuksen eettiset pelisäännöt selkeytetään ja valvontaa vahvistetaan. Sen sijaan rajoitus, jonka mukaan opiskelijaryhmän kokoaminen ei voi olla tilaajan ainoa rooli, voi käytännössä estää pienempiä toimijoita – kuten pk-yrityksiä tai yhteisöjä – hyödyntämästä tilauskoulutusta. Käytännössä koulutuksen tilaajiksi jäisivät lähinnä suuret työnantajat tai julkiset organisaatiot, joilla on riittävät hallinnolliset ja taloudelliset resurssit. Tämä kaventaa tilauskoulutuksen käyttömahdollisuuksia ja rajoittaa laajempien osallistujajoukkojen mukaanottoa.

Suomessa tilauskoulutuksen laajempi käyttöönotto on jo nykyisin ollut rajallista, ja esityksen mukainen malli todennäköisesti edelleen vähentää sen toteutumismahdollisuuksia erityisesti alueilla, joissa ei ole suuria koulutuksen tilaajia. Kansainvälisesti käytössä on joustavampia malleja, joissa myös pienemmät toimijat tai kumppaniverkostot voivat toimia koulutuksen alullepanijoina ilman täyttä maksajavastuuta. Esityksen rajoittava malli voi estää tällaisia toimivia käytäntöjä Suomessa, heikentäen mahdollisuuksia kehittää työelämälähtöistä, kysyntävetoista koulutusta ja vastata alueellisiin tai kansainvälisiin osaajatarpeisiin.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Ei erityistä lausuttavaa.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Lukuvuosimaksujen käyttöönotto EU/ETA-alueen ulkopuolisille opiskelijoille ilman lakiin kirjattua riittävää siirtymäaikaa vaarantaa jo opiskelevien oikeusturvan ja koulutuksen jatkuvuuden. Koulutuksen järjestäjät joutuvat hallinnollisesti vaikeaan asemaan, jos opiskelijan maksullinen asema muuttuu kesken opintojen. Esiitetty rahoituksen poisto ei ymmärryksemme mukaan siirry suomalaisten opiskelijoiden koulutukseen, vaan leikkaa koulutuksen kokonaisrahoitusta.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Ei erityistä lausuttavaa.

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

On ongelmallista, että valtionosuusrahoitus poistuu maksulliseksi tulevilta opiskelijoilta ilman, että koulutuksen järjestäjälle jää mahdollisuutta hyödyntää säästyvää rahoitusta muiden opiskelijoiden hyväksi. 18 miljoonan euron säästö ei palaudu järjestelmään, vaan kyseessä on koulutuksen leikkaus. Tämä vaikeuttaa erityisesti alueellisten koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia ylläpitää monipuolista ja vetovoimaista koulutustarjontaa.

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

Ei erityistä huomautettavaa.

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

Tietojensaantioikeuksien parantaminen Maahanmuuttoviraston kanssa on perusteltua ja parantaa hallinnollista selkeyttä. Kuitenkin on tärkeää huomioida, että lisävelvoitteet edellyttävät myös riittäviä resursseja koulutuksen järjestäjille.

Puumalainen Kari
Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä